

da, c. 1555. *Sospirant; sospirat; sospirador. Sospir* [Llull]: «aquest és lo bisbe qui ha 20 mília marchs d'argent de renda --- Con lo cardenal ach oïdes aquestes paraules, ell gità un gran *suspír*, e dix --- e a qui à Déus comanat son loc en terra!» (*Blanq.* II, 229.26);⁵ en rima en Ausiàs, etc., i freqüent en JoMartorell; *sospirós* [JRoig, *Spill*, 6314; Guimerà, *DAg.*].

Transpirar [1803, Belv.], derivat de *spirare*, que apareix simultàniament en el S. XVI en fr., cast. i anglès; *transpiració* (Lab. 1840); *transpirable*.

¹ L'anomenada pronúncia gallicana del llatí, que com és ben sabut, a la major part de l'Edat Mitjana, fou no solament la de França sinó que també s'estengué a d'altres terres, des del temps carolingi, i en particular fou general a la Península Ibèrica fins prop de la fi de l'Edat Mitjana. Això fins a Castella, quant més a Catalunya. Fins en el S. XIV està provat, per molts versos de l'Arxipreste de Hita, que a Castella es pronunciava *extollite, dirige*, etc., com també *dilexi, dominé* i anàlegs (veg. les meves notes a l'ed. de Juan Ruiz, estrofa 374ss., cf. p. 58, lín. 10ss. de la nota); en alguns casos d'aqueix fenomen el cast. va més enllà i tot que el català en aquest punt (*dominó*), en d'altres hi va més el català, i són més importants, com és natural (*humit, esperit*). Sembla que *AlcM* ignori això en pretendre que l'accentuació d'*esperit* s'expliqui per influència del *spiritui* datiu del *Gloria Patri*. — ² «*Esprit*,essai d'un classement historique des sens», *Études Rom. dédiées à M. Roques*, 1946, 169-80. — ³ Quan el rei es posa en perill, en primera línia, en dels Montcades el renya, i l'altre diu: «lo rey ha feyta folia, mas emperò a bon *respit* lo podem tenir d'armes, e de tot bon feyt, pues així s'enfeloní cant no fo a la batayla», § 61, Ag., p. 100. Sentit al qual s'acosta sovint el de l'angl. *respite*. Crec que m'excèdia en el DCEC en dir que *respir* és un mot de regust poc genuí.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
espirable, espirabilitat, espiració, espiracle, espirador, espirall, espiràcul, espirallar, espirament, espiratiu, espiratiuïtat, esperit, esperit, esperit de vi, esperitera, esperitar, esperitat, esperitó, espiritual, contrafet a l'espiritual, esperital, espiritualitat, espiritualista, espiritualitzar, espiritualització, espiritualitzador, espirituós, espiritós, esperitista, esperitisme, aspirar, aspiració, aspirar-se, aspirant, aspirament, aspirat, aspiratiu, conspirar, conspiració, conspirador, expirar, expiració, expirament, expirant, inspirar, spirar, inspiració, spiració, inspirat, inspirable, inspirabilitat, inspirador, inspiratriu, inspiratiu, inspiratori, respirar, respirable, respiració, respirador, respirall, respirament, respiratiu, respiratori, respir, respit, tenir a respit, sospirar, sospirant, sospirat, sospirador, sospir, sospirós, transpirar, transpiració, transpirable.

Espireig, espirejant, espirejar, espireta, V. *guspira* *Espiritista, -isme*, V. *espirar* *Espiritual, espiritualisme, -ista, espiritualitzar, espirituós*, V. *esperit* (ESPI-

RAR) *Espiroide, espiròmetre*, V. *espira* *Espirarse*, V. *espirar* *Esprit, V. espelt* *Esptal, esptaler*, V. *hoste (hospital)* *Esptellat, esptelat*, V. *pit* *Esptijar*, V. *pitjar* *Esptilla* 'panadís maligne' o:

ESPITLLA, 'panadís' (Emp., *DAG.*; Olot i Pineda, *AlcM*), de *spīnŭla* 'petita espina', cf. oc. mod. *espilo, -illo, -inlo*, «épingle», «écharde, en Guienne» (*TdF*), it. *spilla*, it. dial. *spinula*, de sentits semblants, REW, 8154.

Esptillar, esptillejar, V. *espill*

ESPITLLERA, abans ESPILLERA, 'obertura llarga i estreta per disparar', primitivament 'respirall, forat de llum', d'etimologia no del tot segura però probablement del ll. *SPECULARIA* 'vidrieres d'una finestra', plural neutre de l'adj. *SPECULARIS* 'transparent', 'semblant a un mirall', i que per tant pròpiament volia dir 'coses destinades a mirar'. □ 1.ª *doc.*: fi S. XIII, Desclot.

«--- És ops --- que guardets e serquets diligentment si trobarets finestra o *spillera* ne forat, vós que havets obrat lo castell, per hon hic pogués axir d'esta cambra, que no fos vist» (Jaume de Mallorca es vol escapar del Castell de Perpinyà, on son germà l'intima a defensar-lo dels francesos), Desclot, § 134 (*NCl.* IV, 85.23);¹ «pleys sobre finestres e *espiyleres*, per les quals un vehí reहेbe lum de ves l'alberc del altre vehí qui-s té ab él, e ha pus bax son alberc, o cortal, o pati --- les *espiyleres* ---», en unes ordinations de Valls, de 1319; un de 1315 que no deu ser de lluny d'allà es titula «ordonament d'*espileres* e de finestres» (Morera, *Geogr. G. de Cat.*, prov. de Tarragona, pàgina 789). *L'InvLC* cita «aderint a tal *spillera*» que tradueix, sota reserva, «issues», de un J. Vidal, que crec del S. xv, però no puc identificar amb seguretat. «En la obra del campanar, ço és en lo portal y en una *spillera* que està damunt lo caragol», a. 1592 (Traver, *Antigs. CastdPna.*, p. 332). Totes aquestes dades antigues, també el passatge de Fc. Alegre (c. 1500) («com no hagué alguna *espillera* en aquell escur carç», *AlcM*), coincideixen a suposar una obertura destinada a fer entrar llum o aire, i no pas l'esclerxa o portell molt estret, que més que per mirar o donar llum només arriba a servir per tirar, i encara continuarà així en algunes de les posteriors. En realitat el significat modern no el veig documentat fins al S. XIX, en Belv. («*esptillera*: tronera») i en els escr. Renaix.

Això ja és per descoratjar l'etimologia en què jo havia pensat abans **SPICULARIA*, derivat de *SPICULUM*, *SPICULA* 'dard', 'sageta'.²

Més tard les formes i significats del mot són més variats, però sense apartar-se inconciliablement del que hem vist fins ací. OPOu porta el mot, incoent-lo després d'alguns termes arquitecturals o referents a edificis o parets (*permòdol, estàtues de hòmens y dones*); «*aspiera*: hoc lumen» (*ThPu.*, 153), variant que, essent gironí OPOu, no ens pot sorprendre massa amb la seva *yl > y > zero* ni amb la seva *a-*, però que de nou